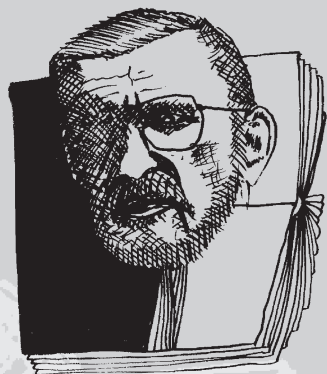

AŽ KÝM SA NEPREMENÍ NA HUDBU

Ľubomír Feldek

Ako všetko, aj cenzúra má svoje paradoxy. Paradox totalitnej cenzúry spočíval v tom, že ak zakázala nejakú knihu, alebo čo aj len vetu, tá kniha či veta vošla do dejín. Takže vtedy nezakazovaní – no dnes zabudnutí – autori závidia dnes tým vtedy zakazovaným. Od nežnej revolúcie tu však funguje iný paradox: znovunadobudnutá sloboda prejavu sa nestala len slobodou pravdy. Rovnako dobre, ba často ešte lepšie sa ju naučila využívať aj polopravda a lož. Klamári, aby ich nebolo možné pristihnúť, používajú celý rad nepolapiteľných trikov – raz len tak mimochodom bagatelizujú, inokedy len tak mimochodom monumentalizujú, a keď chcú byť najnepolapiteľnejší, jednoducho niečo – akože nechtiac – zamlčia. Zamlčovanie nemusí byť vždy účelové – niekedy je to naozaj len smola. Slovenská kultúrna pamäť je dnes dôkladne fragmentarizovaná, každá samozvaná elita má inú pamäť, a tak nečudo, že cez deravú sieť tých pamätí sem-tam niečo prepadne a nenávratne sa to stratí, ako keď sa vzácny prístroj odmlčí niekde vo vesmíre. Postihlo to aj básnika Daniela Šimka. Narodil sa 20. februára 1959 a zomrel 8. júla 2004 v New Yorku, ešte veľmi mladý, a teda aj skôr, než si slovenská literatúra stihla poriadne uvedomiť, že aj on do nej patrí, hoci píše po anglicky. O smole vieme, že sa lepí – nielen na päty, ale aj smola na smolu. A tak aj to zabúdanie na Daniela Šimka nemá iba jednu, ale hneď niekoľko smoliarskych príčin. Napríklad už to meno – stačí napísať D. Šimko, a hneď sa každému vybaví iný Šimko – slovenský spisovateľ Dušan Šimko, žijúci vo Švajčiarsku. Daniel Šimko emigroval spolu s rodičmi, keď mal desať rokov, stihol si teda angličtinu osvojiť tak dôkladne, že sa ako básnik prepracoval do antológií súčasnej americkej poézie – napísať básňu po slovensky si však už netrúfal a to, že slovenským básnikom ho robí nielen jeho pôvod, ale aj jeho slovenské emócie a slovenská tematika, zatiaľ takmer nikomu nesvitlo. Jeho kompletná básnická pozostalosť síce vyšla v roku 2005 v Bratislave v zrkadlovej anglicko-slovenskej podobe *The World Within a Lost Glove – Svet v stratenej rukavici* – ale kto tú knihu zaregistroval? Vydalo ju vydavateľstvo Ars Stigmy – Danielova matka bola rodená Gaburová, nečudo teda, že sa vydania knihy ujal príbuzný Peter Gabura, zať Gustáva Hupku, majiteľa spomenutého vydavateľstva. Pri všetkej úcte k tomuto vydateľskému činu však išlo

o edičnú udalosť príliš nenápadnú, než aby si ju všimla širšia kultúrna verejnosť. Ak sa dobre pamätám, vyjdenie knihy zaznamenal v jednom zo svojich fejtónov iba maliar Fero Guldan. Ani Danielovmu otcovi, vynikajúcemu lekárovi MUDr. Vladimírovi Šimkovi, sa nedá vyčítať, že by robil málo pre synovu ľudskú aj básnickú pamiatku – pripomína ho vo všetkých svojich vlastných knihách (*Verše z dialavy*, 2011, *Zápisky vojnového dieťaťa*, 2014, a *Z oboch strán železnej opony*, 2016, všetky vyšli na Slovensku vo vydavateľstve Petrus), no ani to nestačí na prelomenie kôry, pokrývajúcej súčasnú slovenskú kultúrnu vnímavosť. O to záslušnejší bol teda čin, ktorý urobila BISLA, keď venovala príbehu Daniela Šimka nielen jednu zo svojich besied, ale aj veľkú časť 36. čísla XIII. ročníka [2008] časopisu *Kritika & Kontext*. Možno si to, Samko, ani neuvedomuješ, ale urobil si – len tak, z lásky k veci – čosi, čo nedokázali dodnes urobiť ani ctihodné inštitúcie, ktoré to majú priamo v popise práce. Ako pripomenutiahodný teda navrhujem tvoj rozhovor s Danielovým otcom, MUDr. Vladimírom Šimkom. A možno na osvieženie pamäti aj jednuz Danielových básní, publikovaných v tom čísle. Jedno je, ktorú – tú, ktorú vyberieš.

SLOVENSKÉ DETSTVO OSTALO INTÍMNOU INŠPIRÁCIOU V SVETKOVEJ TVORBE

Vladimír Šimko odpovedá na otázky Samuela Abraháma

V niektorých básňach čítame o vás. Vychádzky s otcom, pohľad na divý mak. Asi to bolo na Slovensku. Ako sa váš syn vysporiadal s emigráciou?

Svetka som učil milovať prostredie, aj keď pre druhých mohlo byť nezaujímavé. Bola to vôňa divokého cesnaku v lužných dunajských lesoch, slnkom vypražené chodníky v poliach pri Grobe, zákutia starej Bratislavy. Po príchode do USA sme s desaťročným chlapčiatkom znovu „objavovali“ opustenú železničnú vlečku, smetisko áut na pokraji manikúrovaného golfového ihriska. Svetko vtedy ťažko niesol, že sa mu deti vysmievali pre angličtinu.

Syn sa stáva Američanom, otec ostáva Slovákom. Bolo vám to ľúto, alebo ste boli pyšný?

Rodinu som vzal do emigrácie na protest proti svojvôli bezvýchodiskovej totality. Vždy som videl perspektívu v slobodnom svete, aj za cenu obetí nepohodlia. Tieto názory môj syn zdieľal so mnou.

Kedy sa rozhodol byť básnikom? Ako ste to vnímali a prijali?

Už na High School (gymnázium) Svetko zrejme riešil svoje vnútorné rozpory emigrácie tvorivým písaním. Vyporiadaval sa takto so stratou slovenského domova, ale aj s maličernosťami konzumného sveta. Chápali sme to a všemožne sme ho v tom podporovali.

Ste lekár, smrť je vaša každodennosť. Stratili ste manželku a následne syna. Ako ste sa s tým vyrovnali? Dá sa to vôbec?

V priebehu necelého roka (2003 – 2004) som stratil milovanú manželku, ktorá so mnou znášala najťažšie časy spoločného života a krátko nato aj jediného syna. Vedel som, že mnohí v takejto situácii podľahnú, položia sa, ale že pozitívny postoj je východisko. Vydali sme dve posmrtné zbierky básní Svetkovej poézie na Slovensku, chystáme väčšiu publikáciu jeho poézie v prestížnom americkom nakladateľstve. Ziskal som slovenské občianstvo, obnovili mi členstvo v Slovenskej lekárskej spoločnosti a znovu som (aspoň napoly) Bratislavčanom.

Vracal sa na konci svojho mladého života k svojim koreňom? Ako vnímal svoje slovenské detstvo?

Po roku 1989 Svetko potvrdzoval svoje európanstvo úzkymi kontaktmi s európskou kultúrou a cestovaním. Jeho slovenské detstvo ostalo intímnu a dojímavou inšpiráciou v jeho básnickej tvorbe.

Sveťo Daniel Šimko zomrel v USA, no je pochovaný v Bratislave. Prial si to, alebo ste tak rozhodli?

Môj syn zomrel náhle na metabolické zlyhanie, možno aj pre emocionálny šok po úmrtí svojej matky. Je len prirodzené, že leží po boku svojej mamy a starých rodičov v Slávičom údolí.

Svetozár Daniel Šimko

ĎALEKO

Zvony prichádzajú z míľovej diaľky. Polárka, zdržanlivá
voči dunajskému mostu,
frázy, padajúce na studený kov.
Ten istý holý topol, ten istý osamelý smrek
kníšu sa v neskorom októbrovom vetre.
Alebo keď si ich predstavujem teraz, vidím ich z promenády,
o roky mladší,
ten istý mierne nerozhodný výraz sa rozprestiera na mojej tvári.
Zamiloval som si to mesto, tú vec,
čo som si nesmel ponechať.
Háje a vinice, ktoré mi odpustili odchod,
a ľudí, ktorí mi ho neodpustili.
A ak je toto báseň detstva,
potom je to aj tá tma v rukavici.
Alebo v trúbke, ktorú muž, celú noc vytrubujúci v cirkuse,
konečne skloní.
Ledva vládze zo seba dostať tón. Ale bude pokračovať v hraní.
Až kým sa nepremení na hudbu.

Z anglického originálu preložil Lubomír Feldek

FAR

Bells, coming in a mile off. The North Star reticent
against the Danube bridge,
phrases falling on the cold metal.
The same bare poplar, the lonely spruce,
weave in the late October wind.
Or as I imagine them now, looking at them from the promenade,
years younger,
the same mildly uncertain expression spreading over my face.
I have come to love this city, this one thing
I could not keep.
The groves and vineyards that forgive me for leaving,
and the people who do not.
And if this is a poem of childhood,
then it's also the darkness within a glove.
Or in a trumpet, that the man playing the circus all night
finally puts down.
He has been unable to push it out. But he will continue playing.
Until he turns into music.

Kritika & Kontext 36 / XIII (2008)

SVETozár DANIEL ŠIMKO (1959 – 2004)

Stručný životopis

Carolyn Forché

Básnik, prekladateľ a knihovník, zomrel v New York City 8. júla 2004. Narodil sa v Bratislave 20. februára 1959 a po okupácii do Československa v roku 1968 emigroval do Spojených štátov amerických so svojimi rodičmi, Vladom a Máriou Šimkovcami.

Sveto Šimko získal vysokoškolské vzdelanie na Oberlin College v Ohio a titul Master of Fine Arts v poézii na Columbia University v New Yorku roku 1983, titul Master of Library Science na Pratt Institute v New Yorku roku 1995.

Ako básnik získal štipendium od New York Foundation for the Arts a z Province-town Fine Arts Work Center. V roku 1988 získal jeho preklad Autumn Sonata: Selected Poems of Georg Trakl (výber básní Georga Trakla z nemčiny) cenu Poets House za preklad a Asphodel Press-Moyer Bell, Ltd. ho vydal. Vlastné básne publikoval Sveto Šimko v *Ahoj Európa*, *Artist's Pulp*, *Anthology of East European Poetry*, *The Boundaries of Twilight: An Anthology of Czechoslovak-American Writing*, *Československý týdeník*, *The Cincinnati Poetry Review*, *The Graham House Review*, *Lettres*, *Open Places: American Writers Abroad*, *Ploughshares*, *Shankpainter* a v *Provincetown Arts*. V roku 2005 (krátko po jeho úmrtí) vyšla v USA a na Slovensku zbierka básní s názvom *The World Within a Lost Glove* (Svet v stratenej rukavici) spolu so zbierkou *Si Sneh* (*You Are Snow*). V roku 2008 mu v USA vychádza zbierka básní *White Keys, Dark Keys*, ktorú zostavili Carolyn Forché a Jim Reidel.

Kritika & Kontext 36 / XIII (2008)